

“
Förvaras i församlingshemmet ”talarstol”
på scenen. WWW BYGGE GÅRDARNA, SE/DUNKER
Se även ~~WWW.FÖRS.DUNKER, 1911~~

Dunkers församlingshem (församlingshemmet hemsida)
historik, inventarier och verksamhet

Källor: Muntliga uppgifter från bl.a. byggmästare Harry Lundin, Grane, som var med när församlingshemmet byggdes och även var ansvarig för senare ombyggnation, från församlingshemmet protokoll med en protokollsbilaga över hemmets tillkomst samt från en artikel i Södermanlands läns tidning 4 nov 1935 efter församlingshemmet invigning.

Planering 1930

Initiativtagare till församlingshemmet var kontraktsprosten Gustav Christiansson och prostinnan samt överstinnan på Ekensholm, Eva von Stockenström. (Foton i L:a salen.) Redan 1930, när kyrkoherde Christiansson flyttade till Dunker, började man diskutera att det borde finnas ett församlingshem. En tidig tanke var att åstadkomma en byggnad som även skulle kunna rymma lokaler för skolans gymnastik, slöjd och skolkök, men kostnaden skulle bli alltför betungande.

Ur Protokollsbilaga över tillkomsten:

”Då det på hösten 1933 blivit bestämt att den gamla mangårdsbyggnaden vid f. d. prästänkesätet skulle rivras, uppkom tanken att bevara denna mycket ålderdomliga stuga, antingen som sockenstuga eller som församlingshem. För detta senare ändamål befanns den dock alldeles för liten. Prostinnan Hedvig Christiansson kom då på tanken att den kunde sammanbyggas med Prästgårdens nuvarande vedbod, ett timmer hus, 6,5 x 6,5 mtr, ursprungligen använt som svinstia....Planen uppfattades med livligt intresse av Överstinnan von Stockenström, och uppgjordes av henne och byggmästaren Axel Blomkvist, Kvarnäng, ritning till hemmet....”

(J.P.Falkman skriver i sin skrift ”Duncker och Lilla Malma 1769”: Ett torp ”i Dahl eller Bygget tilldelades prästänkor i Duncker och Lilla Malma” genom ett Kungligt brev 1740.)

Stiftelsen bildades 1934

Ur Protokollsbilaga över tillkomsten:

”.... utlystes ett möte i Kyrkskolan lördagen den 24 november 1934, till vilket en ganska talrik skara församlingsbor infunno sig. Redogjordes för församlingshemsfrågan. Planen åskådliggjordes genom en stor, på väggen uppsatt ritning av den tillämnade byggnaden, vilken teckning utförts av Lärarinnan Fröken Maja Larsson, Ekensholm. Efter överläggning, varunder behovet av ett församlingshem vitsordades, och det uppgjorda förslaget vann erkännande, beslöts bilda Stiftelsen Dunkers Församlingshem. Såsom intressenter antecknade sig något över 40 personer.”

(Anm. Fröken Maja Larsson, nämns här senare som gift Maja Jönsson.)

En del lämnade ekonomiska bidrag medan andra utlovade material, arbete eller körslor. Stiftelsen tog också flera lån av privatpersoner.

Byggnation 1935

Den lilla stugan mot vägen var alltså tidigare ett prästänkeboställe vid Lilla Dal, innehållande rum och kök. Prosten betalade rivningen av huset, vilket skedde på hösten 1934. Den flyttades till prästgårdsparken och kunde året därpå byggas ihop med prästgårdens stora uthus som tidigare hade inrymt svinstia, höns- och fårahus. Stugan försågs med en farstu och taket isolerades med torvströ från Högstensmossen.

Entrétrappan byggdes av två kvarnstenar. Den ena kom från Mora kvarn och var en gåva av Holmens Bruks AB. Den andra kom från Mälby kvarn och skänktes av byggmästare J.E.Ekström, Mölntorp. Kördrängen vid Röls gård, Anton Zetterström, fick uppdraget att med häst och vagn hämta stenen vid Mälby kvarn, som låg vid Duvtorp, nära Åstugan, vid ån som förbinder Händösjön med Skudern.

Det timrade uthuset förlängdes med 3 meter och blev församlingshemmets stora sal. Bakom församlingshemmet uppfördes en liten bod för ved och utedass

Byggmästare Blomkvist, Kvarnäng, var ansvarig för arbetena.

Anställda var Harry Lundin, Edvin Johansson från Handknåpet, snickaren Eriksson i Vindsbro samt Sme´Olle Karlsson från Navesta.

Överstinnan skänkte en hel del material till bygget, t.ex. golvbräder, vägghpanel, brädfodring och en del av takteglet. Hon visade stort intresse för bygden och då även för församlingshemmets tillkomst. Nästan dagligen kom hon i sin hästdroska eller i bil för att se hur arbetet fortskred. Vid ett tillfälle granskade hon den nymurade skorstenen och tyckte att den skulle rundas av upptill vid överhänget och vitkalkas för att passa bättre. Harry Lundin, som nyligen utfört murningen, fick förstås också göra ändringarna.

Syföreningen började arbetet med att stödja församlingshemmet ekonomiskt redan 1934. Året därpå kunde man skänka 1.200 kr till byggnationen samt 200 kr till inventarier.

(Detta ska jämföras med att syföreningen på 1930-talet fick in c:a 700 kr per år vid auktionerna.)

De närmast följande åren behövdes komplettering av inventarier och syföreningen skänkte då 400 kr, 600 kr resp. 500 kr, varefter gåvosumman sänktes till 200 kr per år, om ingen särskild förstärkning behövdes. Syföreningen har alltsedan dess årligen givit ekonomiskt stöd och ibland även skänkt inventarier till församlingshemmet.

Invigningen 1935

Lördagen den 2 nov. 1935 var det invigningsfest. Alla som på något sätt medverkat vid tillkomsten av hemmet samt dåvarande och tidigvarande präster i pastoratet hade inbjudits. Totalt kom 150 personer.

Förutom högtidstal med tack till alla medverkande och gratulationer till det nya församlingshemmet förekom sång och musik och naturligtvis kaffeservering.

Ur referat från invigningen i Södermanlands läns tidning:

”Hemmet har kunnat komma till stånd tack vare det levande intresse och den offervilja som visats av församlingsborna. Framst bör då nämnas den kyrkliga syföreningen med överstinnan von Stockenström och prosten och prostinnan Christiansson i spetsen, vilken arbetat för hemmet och iklätt sig så gott som hela det ekonomiska ansvaret. Även ungdomskretsen har med liv och lust gått in för att i sin mån hjälpa till och många enskilda ha gjort vad de kunnat. De som har haft tillfälle, ha bidragit med körslor eller arbete, virke

har i stor utsträckning skänkts o.s.v. Kostnaden för hemmet med inventarier uppgår till ej fullt 10.000 kr., vari dock ingår beräknat värde för alla gåvor och naturaprestationer..... Efter prostens tal sjöngs en psalm, varpå riksdagsman Harald Andersson på Johannesnäs framförde församlingens tack till byggnadskommittén. De ha, sade han, med skickliga och konstförfarna personers hjälp av de gamla stugorna skapat ett konstverk, vilket han hoppades av denna och kommande generationer skulle älskas och bevaras. I en glad och gemytlig stämning intogs därefter kaffe, varpå ungdomskretsens flickor sjöngo ett par vackra sånger, pastor Zetterqvist från Årila sjöng en solosång och kand. Samuel Norrby utförde ett flöjtsolo till orgelackompangemang." (dvs. ackompangemang på tramporgel) ^{*)}

Inventarier

Stora salen:

* Den stora fondtavlan är målad av malmköpingskonstnären Georg Adlers. Han sägs ha stått uppe i kyrktornet när han målade utsikten över sjön Dunkern. Överstinnan köpte den för medel som hon fick på sin 70-årsdag av församlingen och gav den till församlingshemmet 1935.

(Georg Adlers finns medtagen i uppslagsboken Svenska Konstnärer: Född i Strängnäs 1885, verksam i Malmköping som målare och konsthantverkare, död 1953.)

* Lampkronorna i taket tillverkades av Georg Adlers och inspektör Gustav Jönsson på Röl skänkte dem till minne av sin avlidna hustru.

* Oljemålning med motiv Dunkers kyrkas exteriör av komminister Carl-Axel Fagerlund. / På baksidan en notering av CAF: *Kyrkan är avsiktligt feltecknad. Vem kan se Hur? och Varför?* (Undertecknads iakttagelse: På taket saknas den tidigare använda skorstenen med korset. Möjligen ansåg CAF att det ej tillhörde kyrkans stil från 1700-talet - återuppbyggt efter branden 1809. Skorstenar som fundament till kors blev vanliga vid 1800-talets slut, men kom senare att anses förfulande.)

* Fotografi av Dunkers kyrka, interiör, innan psalmtavlorna gjordes vita.

* Oljemålning med motiv Blombukett av Maja Jönsson 1982

* Glasad tavla, motiv Stockholm 1881 av P.W. Cedergren, tryckt på ett förlag i Stockholm. Minne av kyrkvärden E. Pettersson och hans hustru J. Mathilda, Mählby.

(Ur den biografiska handboken Sv. Konstnärer: Per Wilhelm Cedergren, målare i Stockholm, 1832 - 1896. Känd för "goda mariner i vilka särskilt färgen är skickligt återgiven. Repr. bl.a. Nord.Museet".) /På tavlans baksida är fäst en färglagd teckning på papper av dottern Marianne, senare gift Swenson./

Lilla salen:

* Lampkronan i lilla salen utgörs av ett spinnrockshjul, en gåva av prostinnan Christiansson, som hade föreslagit att alla takkronor skulle bestå av sådana hjul. Men man lyckades ej få tag på ytterligare två lika hjul, varför stora salens lampkronor fick nytillverkas.

* Hällen framför den öppna spisen har gjutits i Björndammen och skänkts av hemmansägaren Reinhold Karlsson i Lundby.

* Hörnskåpet med årtalet 1749 skänktes av överstinnan 1938. I skåpet finns församlingens ordförandeklubba, snidad av C.A.Fagerlund.

* Orgelharmoniet skänktes 1935 av arrendator Axel Boklund, Ökna. Orgeln hade tillhört hans då bortgångna hustru.

(Orgeln användes vid församlingshemmets invigning. Axel Boklund grundade Dunkers hembygdskör som sedan blev vår kyrkokör.)

*) Samuel Norrby tillhörde svenska eliten i Kulstötning. Han blev präst och han gifte sig med en dotter till prästen och prostinnan Christiansson.

* Oljemålningen med motiv Dunkers gamla prästgård, som revs i slutet av 1880-talet, har målats efter fotografi av C.A.Fagerlund.

* Träsnide med motiv Lutherrosen av C.A.Fagerlund, 1976. På baksidan en skriven kommentar med citat från Martin Luther, vars vapen detta var.

* Fotografi av Dunkergruppen/Dunkers Ungdomskör/ som framför *Popatoriet Världens Ljus* i Dunkers kyrka. Popatoriet, som skrevs av Lars och Johan Anderblad, framfördes i många av stiftets kyrkor.

Bilden tagen som omslag till gruppens LP 1976. Foto: Studio Teddy Aarni, Eskilstuna.
Motiv: *Kommen till mig i alle som arbeten* sjungs av tre flickor till vänster medan de övriga föreställer arbetande människor och maskiner. En efter en lägger de sedan ned arbetet för att stämma in i sången.

* Tavla, fotocollage från 1911, med porträtt av biskopar, präster och kantor i pastoratet.

Tidigare fanns i lilla salen en utdragssoffa, bord och stolar, som i ett gammaldags kök.

Aktiviteter 1935 - 1952

Nu kunde en hel del aktiviteter bedrivas i församlingshemmet. Konfirmand-undervisningen förlades dit och Dunkers kyrkliga syförening flyttade sin auktion från skolan till församlingshemmet, som naturligtvis även blev en lämplig lokal för kaffesamkväm och samlingar efter förrättningar i kyrkan. Scouterna hade sina fester i församlingshemmet, medan de ordinarie sammankomsterna hölls i den s.k. Scoutstugan, dvs. Stubbängsstugan, av vilken nu endast grunden kan skönjas.

Längst fram i salen fanns ett lågt podium, c:a 3 x 2 m. När man skulle spela teater utökades detta med hjälp av skivor och bockar så att man fick en låg scen tvärs över salen. Scenmaterialet förvarades på vinden över Lilla salen.

Redan från församlingshemmets första år, 1935, hyrde skolan in sig och hade skolköksundervisning för flickor i fortsättningsskolan. De lagade mat i församlingshemmets lilla kök. Lärarinnan kom cyklandes från Ärla. Vid avslutningen serverade de en festmåltid i stora salen för bygdens "honoratiores". Inbjudna var bl.a. överstinnan von Stockenström, prostens och prostinnan Christansson, kamrer John Rehn (kamrer i Dunkers kommun och församling) med fru samt lärarna vid Kyrkskolan.

Den första bröllopfesten hölls där 1938. Brudparet var förvaltaren vid Röls gård, Gustav Jönsson, och småskollärarinnan vid Ekensholms skola, Maja Larsson.

Utbyggnad och utökade aktiviteter 1952

1952 byggdes församlingshemmet ut och moderniserades. Man förlängde då stora salen så att man erhöll den nuvarande scenen och därunder källarutrymmen med toaletter och förvaringsutrymme.

En ventilationstrumma med kraftig fläkt fick ersätta det tidigare mindre utsuget genom vinden över lilla salen.

När huset förlängdes, sågade man ut den gamla, ursprungliga gaveln och återplacerade den därefter på det förlängda huset. Det gamla, fristående utedasset gjordes om till förvaringsutrymme.

Vid utgrävningen för källaren blev gropen mycket lerig och det samlades vatten där.

Vid ett tillfälle tog en sen nattvandrare som var på väg hem efter sin friarstråt en genväg över området. Han tog sig över stängslet men såg sig ej för utan föll ned i den leriga gropen. Han begärde ersättning för förstörda kläder, men kravet ogillades.

Fram till 1950-talets mitt, då föreningsverksamheten var tämligen intensiv i Dunker, ingick det i kyrkvaktarens arbetsuppgifter att sköta församlingshemmet. Då var man tvungen att värma upp huset med hjälp av vedkaminen i stora salen, den öppna spisen i lilla salen och spisen i köket.

Föreläsningföreningen anordnade då föreläsningar, Socialdemokratiska Kvinnoklubben arrangerade amatörteater och den Kyrkliga Ungdomskretsen hade sin årliga luciafest i församlingshemmet. Konfirmandundervisningen och även fortsättnings skolans skolkökslektioner hölls där. Passionsandakterna hölls framför den sköna och ibland kanske alltför rogivande brasan i den öppna spisen i lilla salen.

1955 startade den Kommunala musikkolan sin verksamhet. Alla klassrum var upptagna och skolan hyrde även två klassrum i prästgården. Kantor Lars-Uno Liedegran inköpte ett piano till församlingshemmet och musikkolan förlade sin undervisning dit. Första året undervisades 55 elever, mest i grupper på mandolin.

En dag på 1980-talet låg två damer på knä och skurade golvet. Då kände man att stora salens golv svackade betänkligt på ett ställe. Det visade sig bero på ett ovanligt stort bålgetingbo i trossbotten, c:a 1 m i diameter. Trävirket hade blivit helt poröst och det var tur att ingen hade trampat igenom golvet. Lagningen syns nu något till höger i mitten av salen .

Renovering 1988

1987 var det dags för renovering: Borttagning av de väggfasta bänkarna utmed långsidorna, målning, tapetsering och golvslipning. Men först ville ett filmbolag spela in en del av *Nionde kompaniet* här, medan ännu väggarna hade den gamla grå kulören.

När byalaget i filmen hade möte här såg man tydligt det lagade golvet. Året därpå kunde församlingshemmet renoveras och intäkterna från filmbolaget kom väl till pass.
(Se sep. info om filmen)

I dag

Församlingshemmet drivs av en stiftelse och sköts genom ideella insatser. Intäkterna består av medlemsavgifter, inkomster från uthyrningar, ett årligt bidrag från församlingen samt enskilda gåvor.

I dag används församlingshemmet till församlingens samkväm och samlingar efter förrättningar i kyrkan samt till olika slag av sammanträden och föreningsmöten. Fr.o.m. 2006 är församlingshemmet även övningslokal för Dunkers Kyrko- och Hembygdskör och en träffpunkt för församlingens ärtsoppegrupp i Dunker.

Den kyrkliga syföreningen håller sin årliga auktion där och skolan inbjuder dit till luciafirande och musikuppvisningar. Även privat kan man hyra lokalerna eller låna inventarier till t.ex. sammankomster i hemmet.

Utombus

Mellan församlingshemmet och prästgården finns en c:a 1,7 m hög minnessten som restes av kyrkoherde Blomberg 1881 med förhoppning om att efterföljande präster i prästgården även skulle låta göra inskriptioner. Och så fortsatte man fram till 1971.

Inskriptionerna visar på viss humor hos prästerskapet. Den första inhuggaren råkade hugga bokstaven N spegelvänt och följande stenhuggare har följt dennes exempel! Inskriptionen är följande:

På baksidan:
KOM.R.
C.A.FAGERLUND
1947 - 1971

Förkortningarna är något ovanliga, säkert skrivna med viss humor:
KKH=Kyrkoherde, KTPR=Kontraktsprest, KOM.R.=Komminister

Efter 1971 har församlingen under kortare perioder haft ytterligare några präster som ej noterats på stenen.

Stenen finns beskriven i boken Det goda skrattet av Görel Kristina Näslund (Natur & Kultur, sept. -99), där det sista kapitlet heter Skrattet och kyrkofäderna

Nedtecknat av Lars Anderblad 99-03-24
Uppdatering 06-06-06

Något om filmen *Nionde kompaniet* nedtecknat ur minnet.

Den handlar om lumpakompisar från byn som upptäcker att det genom kontakter var lätt att "låna" grejer från kompaniet.

De lånar med sig en tämligen ny militär Volvo hem. Kör in den i en lada där de händiga gossarna låter militärbilen byta motor med en äldre privat Volvo tillhörande en kyrkvärd i byn.

Denna "hjälpksamhet" utvidgas mer och mer när andra i byn får reda på det till att militärkompisarna åtar sig allt större uppgifter som t.ex. reparera hus, vilket de gör snabbt, tyst och billigt.

När befäl kommer på dem med myglandet har de redan skaffat hållhakar på sina befäl som alltså tvingas hålla tyst, om de ska ha sin egen heder i behåll och därmed möjlighet till befordran.

Det största uppdraget som pojkarna åtar sig blir deras fall. En del i byn tycker det hela har gått för långt i mygel när de tänker låta ett militärplan flygbespruta områdena och man sammankallar byns folk till ett möte för att diskutera frågan och rösta för eller emot. Prästen och kyrkvärdarna är involverade och tycker att byn får mycket utträttat genom pojkarna.

Flygbesprutning sätts in. Alla står ute och tittar på när flygplanet kommer med militär precision. MEN de bomber som var applicerade på planet hann ej bli utbytta mot besprutningsanordningar, varför byafolket blir vittne till hur ett hus sprängs i luften..... Detta är slutscenen.

Kompaniscenerna inspelades i Strängnäs.

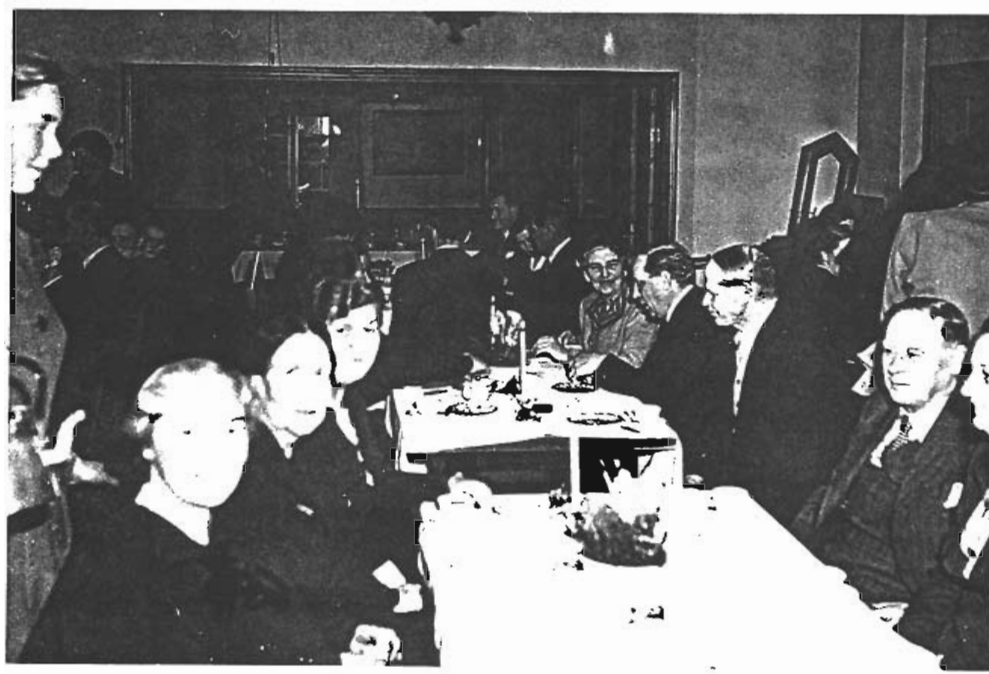
Byastämman sammanträdde i vårt församlingshem.

Helikoptrar landade på gräsplanen till Dunkers skola. Byborna i filmen som med spänning väntade på flygbesprutningen, stod på planen vid Dunkers kyrka.

En bil jagades av en polisbil som hamnar ända inne i Öja kyrka, naturligtvis under pågående gudstjänst.

Lars Anderblad
Uppdatering 01-11-24

Stort kaffekalas i församlingshemmet.

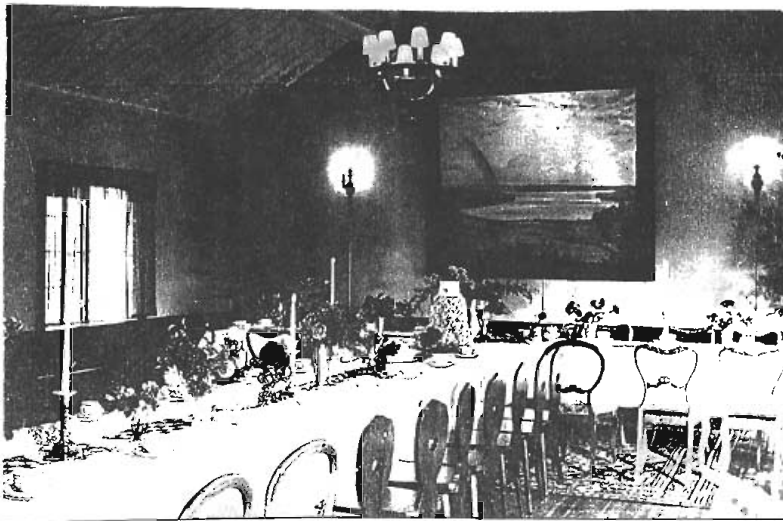
Fr. v. Karin Jönsson (med kaffekannan)
Karin Fagerlund, (prästgården)
Märta Bergström, Dunkershall
Gerda Karlsson, föreståndare för äldreomsorgen
Gustav Jönsson, Röhl
Vivan Karlsson, Wadsbro
Henning Karlsson, - " -
Ellen Andersson, Johannesstrå
Brot Öberg, elektriker
Walfrid Pettersson, Lundby
Axel Bergström, Dunkershall
Maja Jönsson, Röhl

Församlingshemmet 17 juli 1938

Första stora festligheten
i nybyggda församlingshemmet.

Brudparet Gustav Jönsson
förvaltare på Röhls gård och
Maja Larsson, småskollärarinna
vid Ekenholms skola.

Dukat tiu fest i stora salen.

Lärarinnan Eva Dahl

Vågra bilder från skolköksundervisningen i församlingshemmet, år 1945.

Bilderna kopierade från kort lämnade av Gunilla Eriksson
(nedre raden, längst t. vänster)

(3)

Lyföreningen kunde omedelbart ställa omkring 1,000 kr. till förfogande för arbetet, vilket genast inleddes.

Vid dess åtta dagar senare utrednade församlingens råd omkring 1,100 kronor, varav omkring 700 kronor lämnades till församlingens hemmet. Drukers J. H. F. överlämnade den 24/11 en gåva av 45 kronor, och flera personer utlovade att bidra med mer vid ett senare tillfälle.

Övriga kostnader för församlingens hemmet uppgående främst tillräckas genom lån, vilket man räknade med att inom några år kunna amortera. Rådet ställde sig just så synnerligen gynnansam, endast $3\frac{1}{2}\%$.

Från arkivet ett mycket litet foto som här förstörats.
Anteckning å baksidan:

"Drukers församlingshem
i sin tillblivelse, januari 1935.

f.d. Svinkuset och vedboden + en vägg"